

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Pleegrechten voor kinderen: Een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst

Zon, K.A.M. van der

Citation

Zon, K. A. M. van der. (2020, October 8). *Pleegrechten voor kinderen: Een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst*. *Meijers-reeks*. Boom Juridisch. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/137311>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/137311>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/137311> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Zon, K.A.M. van der

Title: Pleegrechten voor kinderen: Een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst

Issue Date: 2020-10-08

Pleegrechten voor kinderen

Pleegrechten voor kinderen

Een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van
de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van Rector Magnificus prof. mr. C.J.J.M. Stolker,
volgens besluit van het College voor Promoties
te verdedigen op donderdag 8 oktober 2020
klokke 11.15 uur

door

Kartica Agnita Maria van der Zon

geboren te Mijdrecht

in 1983

Promotoren: prof. mr. drs. M.R. Bruning
prof. mr. T. Liefwaard

Promotiecommissie: prof. mr. E.C.C. Punselie
prof. dr. F. Juffer
mr. dr. M.L.C.C. de Bruijn-Lückers (Hoge Raad der
Nederlanden)
prof. dr. F. Swennen (Universiteit Antwerpen, België)

Met dank aan Stichting Maan voor de financiering van dit onderzoek

Omslagontwerp: Primo!Studio, Delft

Opmaak binnenwerk: Anne-Marie Krens – Tekstbeeld – Oegstgeest

© 2020 K.A.M. van der Zon | Boom juridisch

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische vervoelvoudingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 978-94-6290-842-0
ISBN 978-90-5931-639-3 (e-book)
NUR 820

www.boomjuridisch.nl

Voor mijn ouders

Inhoudsopgave

1	INLEIDING – WAAR HAALT HET PLEEGKIND ZIJN RECHT VANDAAN?	1
1.1	Inleiding – Gregory K, die jongen die scheidde van zijn ouders	1
1.2	Debat over de positie van het pleegkind	3
1.3	Het pleegkind in kinder- en mensenrechtenverdragen	5
1.4	Organisatie van de pleegzorg in Nederland	6
1.5	De pleegzorgplaatsing in het kader van de ondertoezichtstelling	11
1.6	De kwetsbare positie van het pleegkind in het kader van de ondertoezichtstelling	13
1.6.1	De beslissing om het kind uit huis te plaatsen (beslissing 1)	14
1.6.2	De beslissing waar het kind komt wonen (beslissing 2)	16
1.6.3	De beslissing met wie het kind omgang en contact heeft (beslissing 3)	18
1.6.4	Het opvoedingsbesluit (beslissing 4)	19
1.7	Kader van het onderzoek en onderzoeksvragen	20
1.7.1	Methodologische verantwoording	23
1.7.1.1	Kanttekening bij het onderzoek	28
1.7.2	Definities en begrippen	29
1.7.3	Leeswijzer	30
2	DE POSITIE VAN HET KIND VOLGENS KINDER- EN MENSENRECHTEN	31
2.1	Inleiding	31
2.2	Het kind als subject van rechten	33
2.2.1	Is de rechtssubjectiviteit afhankelijk van de capaciteiten van het kind?	34
2.2.2	Het kind als subject van rechten in kinder- en mensenrechtendocumenten	36
2.3	De invloed van 'ontwikkende vermogens' op het uitoefenen van rechten	40
2.3.1	Het uitoefenen van rechten in kinder- en mensenrechtendocumenten	40
2.4	Tussenconclusie	49
2.5	De betekenis van de belangen van het kind	51
2.5.1	Het vaststellen van wat de belangen van het kind zijn	51
2.5.2	Normatieve en feitelijke overwegingen	52
2.5.3	De belangen van het kind en de mening van het kind	54
2.5.4	Een minimale versus een optimale invulling van de belangen van het kind	57

2.5.5	De belangen van het kind zijn een eerste overweging	58
2.5.6	Conclusie belang van het kind	59
2.6	Conclusie	61
3	DE RECHTEN VAN HET PLEEGKIND BIJ DE BESLISSING TOT UITHUISPLAATSING	63
3.1	Inleiding	63
3.2	Het recht van het kind om bij zijn ouders te blijven	66
3.3	Het algemene kader van toetsing van de beslissing tot uithuisplaatsing	69
3.3.1	Beoordelingsruimte	70
3.3.2	Weging van het noodzakelijkheids criterium	72
3.4	De noodzakelijkheid van de uithuisplaatsing	73
3.5	De invulling van de noodzakelijkheidstoets	75
3.5.1	Het schadebeginsel	75
3.5.2	De doelmatigheid	77
3.5.3	De impact van het ingrijpen op het gezin moet zijn onderzocht	79
3.5.4	De vraag naar minder ingrijpende middelen	80
3.5.4.1	Minder ingrijpende middelen: materiële of financiële ondersteuning aan het gezin	81
3.5.4.2	Minder ingrijpende middelen: opvoedingsondersteuning	82
3.5.4.3	Minder ingrijpende middelen: het handelen van de ouder	84
3.6	Verplichting tot ingrijpen bij kindermishandeling	85
3.7	Tussenconclusie	88
3.8	Procedurele waarborgen bij de uithuisplaatsingsbeslissing	91
3.9	Procedurele waarborgen in kinder- en mensenrechtendocumenten	92
3.10	De totstandkoming en onderbouwing van beslissingen en waarheidsvinding	93
3.11	Participatie bij de besluitvorming	96
3.12	De mogelijkheid om te klagen over een genomen beslissing	101
3.12.1	Een klachtrecht voor pleegkinderen	107
3.13	Conclusie: Het kind centraal bij de uithuisplaatsingsbeslissing	110
4	WAAR KOMT HET PLEEGKIND TE WONEN?	113
4.1	Inleiding	113
4.2	Het vinden van een geschikte woonplek – een verplichting voor de staat	116
4.3	Voorkeur voor plaatsing in een gezinsvervangende omgeving	120
4.4	Plaatsing binnen het eigen netwerk	123
4.5	Broers en zussen	125
4.6	Rekening houden met de achtergrond van het kind	129
4.7	Continuïteit in de opvoeding	133
4.8	Procedurele waarborgen bij de plaatsingsbeslissing	134
4.9	Conclusie	135

5	OMGANG EN CONTACT	141
5.1	Inleiding	141
5.2	Met wie heeft het kind, naast de ouders met gezag, nog meer familieleden?	142
5.3	Het realiseren van omgang en contact	148
5.3.1	Een positieve verplichting om omgang te realiseren met anderen dan de ouders	150
5.3.2	Redenen voor het faciliteren van omgang	151
5.4	Het beperken van omgang	153
5.4.1	De belangen van het kind als doel van de omgangsbepanking	153
5.4.2	Evaluatie	155
5.4.3	Omgangsbepankingen en jonge kinderen	155
5.5	Onderbouwing	156
5.6	Participatie	156
5.7	Conclusie	158
6	HET OPVOEDINGSBESLUIT	161
6.1	Inleiding	161
6.2	Het opvoedingsbesluit onder kinder- en mensenrechtendocumenten	162
6.3	De uithuisplaatsing is primair gericht op hereniging van het pleegkind met zijn ouders	163
6.3.1	Begeleiding van de terugplaatsing	165
6.4	De beslissing om het gezag van ouders te beëindigen	166
6.5	Procedurele waarborgen bij het opvoedingsbesluit	172
6.5.1	Het meewegen van de mening van het kind	173
6.6	Conclusie	175
7	CONCLUSIE INTERNATIONAAL DEEL VAN HET ONDERZOEK	177
7.1	Inleiding	177
7.2	Een kinderrechtenbenadering voor beslissingen in de pleegzorg	177
7.3	De procedurele onderbouwing van beslissingen	179
7.4	De rol van ouders	181
7.5	Conclusie	187
8	DE BESLISSING TOT UITHUISPLAATSING ONDER NATIONALE WET- EN REGELGEVING	191
8.1	Inleiding	191
8.2	De uithuisplaatsingsbeslissing in Nederland	194
8.2.1	De ondertoezichtstelling	196
8.2.2	De uithuisplaatsing als uiterst middel om de doelen van de ondertoezichtstelling te bereiken	200
8.3	De beslissing om een uithuisplaatsing te verzoeken	202
8.3.1	De Richtlijn Uithuisplaatsing	203
8.3.2	De kaders van de Raad voor de Kinderbescherming	204

8.4	De uithuisplaatsing in het licht van kinderrechten	204
8.4.1	Het doel van de uithuisplaatsing	205
8.4.1.1	Het doel van de uithuisplaatsing in een concreet geval	207
8.4.2	Is het voor het bereiken van het doel noodzakelijk om het kind uit huis te plaatsen?	209
8.4.2.1	De rol van ouders	210
8.4.2.2	Effectiviteit in bredere zin	211
8.4.2.3	Schadebeginsel	213
8.4.2.4	Ouders die hun kind beperken bij het uitoefenen van hun rechten	215
8.4.3	Een zorgvuldige beoordeling van de impact van het genomen besluit op betrokkenen	218
8.4.4	Minder ingrijpende middelen	218
8.4.4.1	Het bekijken van de mogelijkheden binnen het eigen netwerk	221
8.4.4.2	Minder ingrijpende middelen bekeken door de verzoekers	221
8.5	De mening van de minderjarige in de besluitvorming	222
8.6	In hoeverre is de grond voor uithuisplaatsing in overeenstemming met kinderrechten?	223
8.7	Procedurele waarborgen bij de uithuisplaatsingsbeslissing	226
8.8	Onderbouwing van het verzoek tot uithuisplaatsing	226
8.8.1	Onderbouwing door de Raad voor de Kinderbescherming	226
8.8.2	Het zorgvuldig verzamelen en vastleggen van informatie	227
8.8.3	Waarheidsvinding	229
8.8.4	De informatie waar de kinderrechter zijn uitspraak op moet baseren	230
8.8.4.1	Geen indicatiebesluit meer	231
8.8.4.2	Overige informatie die de kinderrechter ontvangt	233
8.8.5	De onderbouwing van de beslissing in het licht van kinderrechten	235
8.9	Participatie van de minderjarige	237
8.9.1	Het betrekken van het kind bij de besluitvorming door de verzoekers	237
8.9.1.1	Inzage in de stukken	239
8.9.2	Het betrekken van de minderjarige bij de besluitvorming door de kinderrechter	241
8.9.2.1	Twaalfminners	241
8.9.2.2	Twaalfplussers	242
8.9.2.3	Het kindgesprek in de praktijk	243
8.9.3	Hoe kan het pleegkind opkomen voor zijn rechten bij de beslissing tot uithuisplaatsing	245
8.9.3.1	Kunnen broers en zussen opkomen voor hun recht op bescherming van het familieleven?	248
8.10	Conclusie	248

9	WAAR KOMT HET KIND TE WONEN VOLGENS DE NATIONALE WET- EN REGELGEVING?	253
9.1	Inleiding	253
9.2	Wie beslist waar het kind komt te wonen?	254
9.2.1	De Rol van de Gecertificeerde Instelling en de Pleegzorgaanbieder	258
9.3	Voorkeur voor plaatsing in een gezin	260
9.3.1	De plek van de plaatsing en de banden met familieleden	261
9.3.2	Broers en zussen	263
9.3.3	Continuïteit in de opvoeding	265
9.3.4	De ethische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind	266
9.3.5	Een veilige woonplek	269
9.4	De onderbouwing van de plaatsingsbeslissing	272
9.5	Participatie	274
9.5.1	Rechtsingangen bij de uitvoerende instanties	276
9.5.2	De kinderrechter en de plek van de plaatsing	278
9.6	Conclusie	279
10	OMGANG EN CONTACT IN DE NATIONALE WET- EN REGELGEVING	285
10.1	Inleiding	285
10.2	Geschiedenis van de wettelijke regeling omtrent omgang tijdens de uithuisplaatsing	286
10.3	Omgang en contact met ouders	287
10.3.1	Omgang en contact bij een al bestaande omgangsregeling	290
10.4	Omgang en contact met ouders zonder gezag	291
10.5	Omgang en contact met andere naasten	291
10.5.1	Grootouders	292
10.5.2	Broers en zussen	293
10.5.3	Voormalig pleegouders	294
10.6	Invulling van de omgangsregeling	295
10.6.1	Het stimuleren van omgang	296
10.6.2	Herenigingsdoelstelling	297
10.6.3	Omgang met jonge kinderen	298
10.6.4	Plaatsing in de buurt van ouders	299
10.6.5	Evaluatie	300
10.7	Het verbreken van contact	301
10.8	Onderbouwing van de beslissing	302
10.9	Participatie	303
10.9.1	Informatie en hoorrecht	304
10.10	Rechtsingangen	305
10.11	Conclusie	308

11	HET OPVOEDINGSBESLUIT IN DE NATIONALE WET- EN REGELGEVING	313
11.1	Inleiding	313
11.2	Historisch overzicht	314
11.3	De beslissing tot terugplaatsing	318
11.3.1	De Gecertificeerde Instelling kan besluiten de uithuisplaatsing te beëindigen	318
11.3.2	De betrokkenen verzoeken beëindiging van de uithuisplaatsing	319
11.3.3	Een regelmatige evaluatie van de plaatsing	321
11.3.4	Toetsing van de beslissing tot verplaatsing	322
11.3.5	Onderbouwing van de beslissing om terug te plaatsen	324
11.3.6	Participatie en rechtsingangen	324
11.4	De beslissing tot verlenging van de machtiging uithuisplaatsing	325
11.4.1	Onderbouwing	328
11.4.2	Participatie	328
11.5	Gezagsbeëindiging	329
11.5.1	Grond voor gezagsbeëindiging	329
11.5.1.1	De situatie waarin de minderjarige helemaal niet op een stabiele plek verblijft	232
11.5.1.2	De situatie waarin tijdens de uithuisplaatsing niet de benodigde hulp is geboden	333
11.5.1.3	De situatie waarin ouders meewerken met de plaatsing en het kind geen onduidelijkheid ervaart	333
11.5.2	De Gecertificeerde Instelling en het opvoedingsbesluit	334
11.6	Onderbouwing	336
11.7	Participatie	337
11.8	Gezagsbeëindiging en dan?	338
11.9	Conclusie	338
12	VAN PLEEGRECHTEN NAAR KINDERRECHTEN	343
12.1	Inleiding	343
12.2	Naar een antwoord op de onderzoeksvraag	344
12.3	De beslissing om het kind uit huis te plaatsen	345
12.4	De beslissing waar het kind komt te wonen	351
12.5	Beslissingen over de omgangsregeling	355
12.6	Het opvoedbesluit	358
12.7	Kan het kind opkomen voor zijn rechten?	360
12.8	De afstand tussen pleegkind en ouders	361
12.9	Conclusie	362
	AANBEVELINGEN	365
	Aanbevelingen ten aanzien van de beslissing tot uithuisplaatsing	365
	Aanbevelingen ten aanzien van de beslissing waar het kind komt te wonen	365
	Aanbevelingen ten aanzien van de omgangsregeling	366
	Aanbevelingen ten aanzien van het opvoedbesluit	367
	Aanbevelingen ten aanzien van de procespositie van de minderjarige	367

SAMENVATTING	369
SUMMARY	385
LITERATUURLIJST	395
RECHTSPRAAK	423
DANKWOORD	431
CURRICULUM VITAE	433

